

ДЕБРА ЛЕВИ

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ СХВАТИО СВЕ

Уредник
Корана Боровић

Наслов оријинала
Deborah Levy, _____

Copyright © 2011, Deborah Levy
All rights reserved

Copyright © ИК Прометеј, Нови Сад 2021.

ДЕБРА ЛЕВИ

Човек који је СХВАТИО СВЕ

SLIČICA!

Превела
Александра Ђуричић

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

*Пое̄тски начин размишљања није нежна орхидеја која
усијева само у стиакленим баштама и зато не одсиуиа
када се судари са свакодневним мукама и траумама.*

Карел Тајге
Галерија усирељених (1946)

Фотографиса̄и људе значи ӣримора̄и их да виде себе како никада иначе не би, да с̄ознају себе на сасвим дрӯи начин; окреће их објек̄иву који их на неки начин ӣрисваја.

Сузан Зонтаг
На фото̄ографији (1977)

Ствари стоје овако, Сауле Адлере, када ми је било двадесет три године, волела сам начин на који ме додирујеш, али када би поподне склизнуло са нас и када би ти склизнуо с мене, увек би гледао неког другог. Не, ствари стоје овако, Џенифер Моро, волео сам те сваке ноћи и свакога дана, али ти си била уплашена од моје љубави, а и ја сам био такође. Не, рекла је, била сам престрављена од твоје љубоморе, која је била већа од твоје љубави. Обрати пажњу, Сауле Адлере. Пази! Погледај и на лево и на десно, пређи улицу и докопај се друге стране.

Еби роуд, Лондон, септембар 1988.

1.

Размишљао сам о томе како ми је Џенифер Моро рекла да никада нисам описао њену лепоту, ни њој нити иком другом. Када сам је питао зна ли због чега сам о томе увек ћутао рекла је: „Зато јер само ти знаш старе фразе којима би ме описао“. То ми је било на уму када сам закорачио на зебру, пешачки прелаз са црним и белим штрафтама испред ког сва возила морају да стану и пропусте пешаке да пређу улицу. Аутомобил је ишао према мени, али нисам се зауставио. Одскочио сам уназад и пао на бок, користећи руке да се заштитим од озбиљнијег повређивања. Кола су стала и човек је спустио прозор. Тип је био у шездесетим, седе косе, тамних очију и танких усана. Упита ме да ли сам добро. Пошто му ништа не одговорих, он изађе из кола.

„Извињавам се“, рече. „Ви сте прелазили, а ја успоравао спремајући се да станем, али у тренутку сте се предомислили и кренули натраг на ивичњак.“ Очни капци су му дрхтали у угловима. „А затим сте крајње неопрезно јурнули на прелаз.“

Насмешио сам се на ову прецизну реконструкцију догађаја, тако јасно усмерену на његову невиност. Кришом је погледао на свој аутомобил, тражећи да ли је негде оштећен. Ретровизор му је био здробљен. Његове танке

усне се раздвојише и он промрмља нешто о томе да је огледало купио у Милану.

Био сам будан читаве ноћи спремајући предавање из психологије о диктаторима и започињући причом о Стаљину који је флертовао са љубавницом добацујући јој комадиће хлеба преко стола. Моје белешке на око пет листова испале су ми из кожне актен-ташне и са њима пакет кондома. Сагнух се да све покупим. Мали правоугаони пакетић лежао је на плочнику. Опазих да возач гледа у моје зглобове на прстима којима подигох предмет који као да је био врућ и подрхтавао у мојој шаци. Није ми припадао, па претпоставих да је био његов. Крв ми је лагано притицала у прсте. Шаке су ми биле изгребане и имао сам посекотину на зглобу леве руке коју сам инстинктивно сисао док ме је посматрао, видно узнемирен.

„Хоћете ли да вас некуда повезем?“

„У реду сам.“

Предложио је да ме поведе до прве апотеке како би ми очистили рану, али ја одмахнух главом, нашта он пружи руку и дотаче ме по коси што је било више него утешно. Упита ме за име.

„Саул Адлер. Гледајте, ово је сасвим мала посекотина. Имам танку кожу и увек обилно крварим, али стварно није ништа.“

Окренуо је леву руку у неком чудном правцу, не знајући шта би са десном. Подигох пакетић са кондомима и убацих га у џеп од јакне. Подиже се неки ветар и поче да уврће лишће у мале гомиле које су се ковитлале под дрвећем и прелетале улицу. Тада ми рече да је саобраћај на Еби ро-

уду заправо требало да буде преусмерен јер су тога дана биле најављене некакве демонстрације. Инструкције нису биле јасне па је и он био збуњен, јер често пролази овом трасом идући на утакмице крикета које је гледао на терену „Лордова“. Док је говорио, погледао је на четвртасти предмет у својој руци.

Предмет је говорио. Дефинитивно је однекуд долазио глас, људски глас који је говорио љутито и вређајући. Обојица смо се правили да не чујемо шта говори.

Огјеби мрзим ње не долази кући.

„Колико година имате, Сорл? Можете ли ми рећи где живите?“

Учинило ми се да је сва ова збрка озбиљно уплашила возача.

Када му рекох да ми је двадесет осам није ми поверовао и поново ме је питао за године. Толико софистицирано је изговорио моје име, као да се облутак заглавио између његовог непца и танких усана. Његова седа коса била је тако пажљиво зализана да је деловала сјајно.

Уграбих тренутак да питам њега за име.

„Волфганг“, рекао је брзо, као да не очекује да упамтим.

„Као Моцарт“, рекао сам, а затим попут детета које показује оцу место где се ударило у паду, вратио сам се на своју посекотину и даље тврдећи да то није ништа и да сам сасвим у реду. Његов забринуту тон поче да ме чини скоро плачљивим па га замолих да слободно крене и остави ме на миру. Сузе у гласу могао бих да оправдам подсећањем на скору очеву смрт, иако мој отац ни близу није био тако углађен нити љубазан као блистави, седоко-

си Волфганг. Да убрзам његов одлазак, рекох му да ће моја девојка наићи сваког тренутка, те заиста нема потребе да буде и даље ту. У ствари, намеравала је да ме фотографише како прелазим зебру у стилу насловнице једног албума Битлса.

„Који је то албум био, Сорл?”

„Звао се *Еби Роуг*, сви то знају. Где сте то Ви били, Волфганг?”

Насмејао се али ми је деловао тужно. Можда због увредљивих речи које су допирале из тајанственог предмета у његовој руци.

„А колико година има Ваша девојка?”

„Двадесет три. Заправо, *Еби Роуг* био је последњи албум који су Битлси заједно снимили за ЕМИ студио који је баш овде преко пута.” И показах му на велику белу кућу с друге стране улице.

„Наравно, знам то”, рекао је тужно. „Скоро да је позната као Бакингемска палата.” Кренуо је натраг према својим колима, мрмљајући. „Будите опрезни, Сорл. Веома сте срећни што имате тако младу девојку. Узгред, чиме се бавите?”

Његови коментари и питања већ су почели да ме иритирају, као и његов изглед, држање као да је сав терет овог света пао на његова плећа и рамена беж капута од кашмира. Одлучих се да му не откријем да сам историчар и да ми је најуже интересовање период комунизма у Источној Европи.

Било је право олакшање чути мотор његовог аутомобила са готово животињским криком поласка и ја коракнух назад на плочник.

С обзиром на то да ме умало није прегазио, али и да је показао толику брижност, махнух му, али ми он није отпоздравио. Што се тиче моје девојке, била је само пет година млађа од мене, дакле, шта је са тим хтео? И због чега је инсистирао на њеним годинама? Или чиме се бавим.

Није битно. Гледао сам белешке у мојој руци (која је и даље крварила) у којима сам записао како је Стаљинов отац био алкохоличар и насилан према својој породици. Стаљинова мајка је успела да сина упише у Грчку богословију како би га заштитила од очевог насилништва након што је покушао да задави сина. Тешко сам читао сопствени рукопис, али је било подвучено нешто о томе како је Стаљин кажњавао оне који су му били нелојални, исто као и оне који су му се клели на оданост – и једно и друго представљало је преступ у односу на партију.

Леви кук почео је да ме боли.

Чувај се, Сорл. Хвала на савету, Волфганг.

Враћајући се на белешке, које су сада биле умрљане крвљу од посеченог зглоба, Јосиф Стаљин (ово сам писао касно ноћу) био је увек расположен да некога казни. Сопственог сина је толико малтретирао да је овај покушао да се убије хицем из пиштоља. Његова жена је такође пуцала у себе, са више успеха него син, који је, за разлику од мајке, наставио да живи да би изнова и изнова био малтретиран. Мој отац није био баш класични злостављач. Препуштао је ту активност мом брату Метјуу који је увек био ту за неки облик окрутности. Као и Стаљин, Метју је напустио своју породицу, односно учинио њихове животе толико јадним да су сами пожелели да се разбеже.

Седео сам на зидићу испред ЕМИ студија чекајући да Џенифер наиђе. За три дана требало је да путујем у Источну Немачку, ДДР, да бих истраживао положај културне опозиције током успона фашизма око 1930. године на Хумболтовом универзитету. Иако је мој немачки био задовољавајући, могао бих рећи течан, ипак су ми доделили преводиоца. Његово име било је Валтер Милер. Требало је да останем две недеље у Источном Берлину са његовом мајком и сестром, које су ми обезбедиле смештај у њиховом руинираном стану близу универзитета. Валтер Милер био је делом разлог због кога сам се онако залетео преко зебре. Писао ми је да је његова сестра која се звала Катрин – али ју је породица од миља звала Луна – била велики обожавалац Битлса. Од 1970-тих албуми Битлса и Боба Дилана били су дозвољени у ДДР-у, за разлику од 50-тих и 60-тих када су били забрањивани под оптужбом да су у сукобу са идеологијом Комунистичке партије и да представљају културно средство за кварење омладине. Званичници и цензори били су обавезни да проуче сваку реч песама пре него што би дозволили њихово јавно репродуковање.

Је, је, је... Шта је то у ствари значило? Шта су мислили када би рекли *да*?

Била је Џениферина идеја да ме фотографише док прелазим зебру на Еби роуду и пошаљем слику Луни. Недељу дана раније тражила је од мене да јој до детаља објасним концепт постојања ДДР-а, али сам био растројен за тако нешто. Пржили смо кикирики у карамелу у њеној кухињи и шећер ми је озбиљно загорео. Рецепт је био

прилично компликован јер је требало кикирики убацити у врео растопљен сируп а затим све пржити до чврстог стања. Џенифер није успевала да схвати како читава једна нација може бити закључана иза зида, како јој може бити забрањено да живи. Док сам јој објашњавао како су Немци дошли до тога да се идеолошки и физички поделе на комунисте у Источној и капиталисте у Западној Немачкој, као и да су комунисти Зид назвали „првом линијом одбране од фашиста“, њени прсти клизнули су испод појаса мојих фармерки. Угљенисао сам шећер, а Џенифер није до краја похватала чињенице из мог излагања. Обоје смо изгубили интерес за Немачку Демократску Републику.

Видео сам је како иде према мени носећи минијатурне алуминијумске мердевине преко рамена. Носила је и половну капу совјетског пилота, обе ствари купио сам јој на бувљој пијаци на Портобело роуду. Пољубио сам је и укратко јој испричао шта ми се догодило. Џенифер је била усред припрема за изложбу својих фотографија у Уметничкој школи, али је узела слободно поподне за испуцавање нових фотографија, како ми је рекла. Једну камеру носила је окачену о кожни ремен, друга је била око њеног врата. Још нисам завршио са излагањем свих детаља мог удеса, када је скренула поглед на моју посеко-тину на зглобу. „Имаш тако танку кожу“, рекла је. Питао сам је због чега је понела мердевине. Испричала ми је да је оригинална фотографија Битлса на Еби роуду ухваћена у августу 1969. у 11.30 пре подне. Фотограф, Јуан Макмилан, зауставио је уз помоћ полиције саобраћај на десет минута како би са мердевина ухватио оно што је желео. Али ја

нисам био ни близу толико утицајан, те нисам могао да зауставим саобраћај ни на пет минута и стога смо морали да радимо брзо.

„Мислим да се негде догодио бомбашки напад и Еби роуд је данас затворен за саобраћај.“

Док сам то изговарао, прошла су три аутомобила, праћена црним такси возилом, један мотоцикл, двоје бициклиста и мали камионет који је превозио даске.

„Да, стварно је затворена“, рекла је, млатарајући камером по ваздуху. „Држим да изгледаш много више као Мик Ронсон него било који од Битлса, иако ти је коса црна, а Мик је био плав.“

Била је истина да ми је косу, дугу до рамена, Џенифер пре два дана скратила у стилу легендарног Боувијевог гитаристе. Била је врло поносна на мој изглед рок звезде и сматрала је себе заслужном, волећи моје тело много више него што сам га сам ценио, а ја сам је баш због тога волео.

Када се улица коначно рашчистила, поставила је мердевине баш на место на коме је Волфганг закочио. Попела се, наместила фото-апарат и довикивала ми упутства: „Стави руке у џепове јакне! Гледај доле! Гледај право! Крени сада, корачај! Крупнијим корацима! Крени!“ Два аутомобила чекала су да крену, али им она руком даде знак да сачекају док је стављала нову ролну филма у апарат.

Када су почели да јој трубе, театрално им се наклонила са врха мердевина.

2.

Да бих се захвалио Џенифер на времену које ми је посветила, купио сам шест свежих острига у рибарници и флашу сувог белог. Провели смо следећих неколико сати у њеном кревету, док су цимери, Саанви и Клаудија, глуварили напољу. Био је то скучен, тамни подрумски стан, али они су уживали делећи га, нехајно, делујући да су ту само успут. Клаудија је била веган и вечито је у кухињи натапала некакве алге у врелој води.

Када се Џенифер потпуно обучена бацила на кревет, пилотска капа спаде јој преко очију, што ме сасвим напали. Све време у глави су ми севали плави блицеви док се играла перлама огрлице коју увек носим око врата. Кад се скидох сасвим, она уочи модрицу на мојој бутини, као и да су ми оба колена била изубијана и крвава.

„Добро, можеш ли да ми кажеш шта се стварно догодило, Сауле?“

Детаљније сам јој испричао како сам јурнуо на прелаз баш пре него што ће она стићи и колико сам био посрамљен подижући са плочника пакет кондома. Смејала се, затим је смазала једну остригу и оклоп шкољке бацила на под.

„Требало би да потражимо бисере у овим шкољкама“, рекла је, „па ти можда направимо још једну огрлицу.“

Хтела је да зна због чега сам толико навалио да идем у Источну Немачку чији житељи живе иза Зиде и Штази

их шпијунира без изузетка. Можда то и није сигурно место за путовање. Што нисам сместио своје истраживање у Западни Берлин, па да може и она да дође, да идемо на концерте и пијемо јефтино пиво?

Нисам био сигуран да она схвата да сам стипендиста, а не рок звезда.

„Очи су ти тако плаве“, рекла је пењући се одозго и бес-тидно ме опкорачујући. „Прилично је необично да неко има тако црну косу у комбинацији са плавим очима. Много си zgodнији од мене. Хоћу твоју батину стално да имам у себи. Сви су стално престрављени у ДДР-у, зар не? И даље не капирам како цео један народ може бити закључан иза зида и спречен да се осећа живим.“

Могао сам да осетим фини мирис уланг-уланг уља који је утрљавала у косу пре него што би се запутила у малу сауну која је била део комфора њиховог подрумског стана на Хамилтон Терасу. Неких вечери долазио бих директно с посла код ње и слушао разговор који је у сауни водила са Клаудијом и Саанвијем док сам ја исправљао радове својих студената на кухињском столу. Када би Џенифер коначно изашла из сауне, понекад и читав сат касније, нага и науљена њеним уланг-улангом, исцедила би ме својом пожудом, затим кувала чај од камилице и наваљивала на тост обилно премазан бутером. Нисам могао пожелети заноснију грабљивицу која би ме одвукла од есеја мог најгорег студента завршеног толико познатом реченицом, али приписаном погрешном аутору:

„Пролетаријат нема шта да изгуби осим својих окова. Способни су да победе цео свет.“